

Sivistysvaliokunnalle

Tekijäfoorumin lausunto U 28/2021 vp

Tekijäfoorumi kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa valiokunnalle lausunto valtioneuvoston U-jatkokirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi.

Tekijäfoorumi katsoo, ettei tekoälyä koskeva lainsäädäntö voi olla ristiriidassa tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön kanssa. Generatiiviset tekoälyjärjestelmät herättävät merkittäviä kysymyksiä mm. tekijänoikeutta loukkaavan sisällön tuottamisesta ja muusta mahdollisesta väärinkäytöstä.

Kannatamme Euroopan parlamentin ehdottamia, perusmalleille kohdennettuja erityisiä vaatimuksia ja velvoitteita, erityisesti generatiivisiin tekoälyjärjestelmiin liittyviä vaatimuksia. Komission ehdotuksessa tekoälyasetuksesta tekijänoikeuksia ei riittävällä tavalla otettu huomioon, mikä olisi merkittävä puute ehdotetussa asetuksessa.

Tekijäfoorumin mielestä Suomen tulisi kannattaa Euroopan parlamentin kantaa, jonka mukaan tekoälyä hyödyntäville teknologiayhtiöille olisi säädettävä velvoite avoimesti kertoa, mitä tekijänoikeuden suojaamaa aineistoa on syötetty tekoälylle sen kouluttamista varten. Tekijän on mahdotonta tietää, onko hänen teoksensa syötetty tekoälylle, jollei tekoälyä hyödyntävä teknologiayhtiö avoimesti kerro, millaista dataa tekoälylle on syötetty. Tekijä ei voi tehokkaasti valvoa tekijänoikeuksiaan, jos hän ei tiedä, milloin ja mihin tarkoitukseen hänen teoksiaan on käytetty. Avoimuusvelvoite on erittäin tärkeä tekijöiden kannalta, mutta se on myös kansalaisten, viranomaisten, lainsäätäjän sekä avoimen, demokraattisen yhteiskunnan etu. Lisäksi avoimuusvelvoite tukisi tekijöiden ja muiden tekijänoikeuden oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuslain 13 b §:n mukaista tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevaa kielto-oikeutta. Tekijällä on mahdollisuus pidättää itsellään oikeudet tekstin ja tiedon louhintaan kaupallisessa tarkoituksessa ja esimerkiksi tekoälyn kouluttamiseen. Läpinäkyvyysvaatimus varmistaisi oikeuden pidättämisen toteutumisen myös käytännössä.

Tekijäfoorumi huomauttaa, että tekijänoikeus suojaa tekijän lähtökohtaista yksinoikeutta teoksen käyttämiseen, erityisesti teoksen kappaleiden valmistamiseen ja sen saattamiseen yleisön saataviin. Euroopan parlamentti on ehdottanut asetukseen selvennystä siitä, että asetusta ei syrjäytä Euroopan unionin tekijänoikeuslainsäädäntöä. Tekijäfoorumin edustamille tekijöille tämä selvennys on erittäin tärkeä.

Tekijänoikeuksilla varmistetaan, että tekijä saa korvauksen työstään riippumatta siitä, missä teosta esitetään tai käytetään. Näin varmistetaan tekijän toimeentulo. Tekijältä olisikin lähtökohtaisesti pyydettävä lupa, mikäli tekijän suojattu teos syötetään tekoälylle. Suojattujen teosten tekijöiltä tai oikeudenhaltijoilta ei pääsääntöisesti ole pyydetty lupaa teoksen käyttämiseen tällä tavalla. Tekoälyasetuksessa pitäisi tunnustaa tekijöiden oikeus neuvotella ja sopia heidän teostensa käytöstä. Tekijälle olisi maksettava korvaus teoksen käytöstä tekoälyn kehittämiseen. Tulisikin selvittää, miten korvauksia voidaan maksaa tekijöille takautuvasti.

Kannatamme Euroopan parlamentin ehdotuksia tekoälyjärjestelmille asetettavista läpinäkyvyysvelvoitteista. Tekijäfoorumi kannattaa Euroopan parlamentin ehdotusta siitä, että tekoälyn tuottamat sisällöt sekä ”syväväärennökset” (*deep fake*) olisi merkittävä siten, että ne voidaan erottaa ihmisen tuottamasta sisällöstä. Näillä ehdotuksilla olisi merkittävä vaikutus erityisesti misinformaation kitkemiseen.

Lopuksi Tekijäfoorumi toivoo, että tekoälyasetusehdotusta koskevissa neuvotteluissa kiinnitetään huomiota tekoälyä hyödyntävien teknologiayhtiöiden vastuukysymyksiin etenkin generatiivisen tekoälyn luoman haitallisen sisällön kannalta.

Tekijäfoorumin puolesta

Helsingissä 19.9.2023

Mikko Niemelä
juristi
Suomen tietokirjailijat ry

puh. 050 304 7044
mikko.niemela@tietokirjailijat.fi

Tekijäfoorumi on tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavien järjestöjen yhteistyöelin, joka keskittyy tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden tekijänoikeuskysymyksiin.

Tekijäfoorumilla on 29 jäsenjärjestöä, jotka edustavat yhteensä noin 50 000 luovan alan tekijää ja taiteilijaa.